

УДК 331.2

*Н. В. Шаманська,
магістрант, Запорізька державна інженерна академія, м. Запоріжжя
Н. В. Харченко,
д. е. н., професор кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту
Запорізької державної інженерної академії, м. Запоріжжя*

МІНІМАЛЬНА ЗАРОБІТНА ПЛАТА ЯК ДЕРЖАВНА ГАРАНТІЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ

*N. Shamans'ka,
master, Zaporizhya State Engineering Academy, Zaporizhya
N. Kharchenko,
Doctor of Economics, Professor of the Accounting, Analysis,
Taxation and Audit Department, Zaporizhya State Engineering Academy, Zaporizhya*

MINIMUM SALARY AS THE STATE GUARANTEE OF THE PAYMENT FOR LABOR

У статті досліджено зміст терміну «Мінімальна заробітна плата». Розглянуто загальні основи нарахування мінімальної заробітної плати. Проаналізовано вплив мінімальної заробітної плати на престиж кваліфікації праці.

In this article is researched the content of the term «Minimum salary». In the article are also considered the general principles of the minimum salary calculation. There also analyzed the influence of the minimum wage on the prestige of qualification of labor is analyzed.

Ключові слова: *мінімальна заробітна плата, прожитковий мінімум, винагорода, кваліфікація праці.*

Key words: *minimum salary, cost of living, remuneration, qualification of labor.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах розмір мінімальної заробітної плати – важливий орієнтир на шляху нормалізації відтворювальної функції заробітної плати, подолання тіньових явищ і оздоровлення соціально-трудових відносин, а також засіб забезпечення високої адаптивності економіки до інноваційних процесів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основні аспекти обліку мінімальної заробітної плати знайшли своє відображення в наукових працях таких вітчизняних вчених як: Л.С. Герасимчук, О.В. Кантаєва, О.В. Покатаєва, Г.О. Кошулинська, Н.В. Потриваєва, І.В. Савченко Макаренко А.П., Меліхова Т.О. та інші.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження сутності мінімальної заробітної плати, визначення складових зарплати, що включаються в поняття «мінімальна заробітна плата», визначення видів виплат, які не враховуються до мінімальної заробітної плати.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно зі ст. 1 Закону України "Про оплату праці" [1] заробітна плата - це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства.

До 01.01.2017 року мінімальна заробітна плата на законодавчому рівні визначалася як розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не могла провадитися оплата за виконану працівником місячну, а також погодинну норму праці. На підприємствах розмір мінімальної заробітної плати застосовувався як розрахункова величина для визначення посадових окладів і зарплати працівників й інших виплат, у т.ч. в угодах і колективних договорах.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» [2] викладено в новій редакції визначення поняття «мінімальна заробітна плата» в Кодексі законів про працю України [3] та Законі України «Про оплату праці» [1]. Мінімальна заробітна плата – це встановлений законом мінімальний розмір оплати праці за виконану працівником місячну (годинну) норму праці. Мінімальна заробітна плата встановлюється одночасно в місячному та погодинному розмірах. [9]

Мінімальна заробітна плата є державною соціальною гарантією, обов'язковою на всій території України для підприємств, установ, організацій усіх форм власності і господарювання та фізичних осіб, які використовують працю найманих працівників, за будь-якою системою оплати праці. [3]

Як бачимо, з визначення мінімальної зарплати зникла «прив'язка» до простої, некваліфікованої праці.

Також внесені зміни доповнили Закон України «Про оплату праці» [1] статтею 3¹, яка визначила гарантії забезпечення мінімальної заробітної плати:

- розмір заробітної плати працівника за повністю виконану місячну (годинну) норму праці не може бути нижчим за розмір мінімальної заробітної плати;
- якщо нарахована заробітна плата працівника, який виконав місячну норму праці, є нижчою за законодавчо встановлений розмір мінімальної заробітної плати, роботодавець проводить доплату до рівня мінімальної заробітної плати, яка виплачується щомісячно одночасно з виплатою заробітної плати;
- якщо розмір заробітної плати у зв'язку з періодичністю виплати її складових є нижчим за розмір мінімальної заробітної плати, проводиться доплата до рівня мінімальної заробітної плати;
- при обчисленні розміру заробітної плати працівника для забезпечення її мінімального розміру не враховуються доплати за роботу в несприятливих умовах праці та підвищеного ризику для здоров'я, за роботу в нічний та надурочний час, роз'їзний характер робіт, премії до святкових і ювілейних дат;
- у разі укладення трудового договору про роботу на умовах неповного робочого часу, а також при невиконанні працівником у повному обсязі місячної (годинної) норми праці мінімальна заробітна плата виплачується пропорційно до виконаної норми праці;
- мінімальна заробітна плата у погодинному розмірі застосовується на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності та у фізичних осіб, які використовують найману працю, у разі застосування погодинної оплати праці.

Розмір мінімальної заробітної плати в Україні затверджується разом з щорічним бюджетом держави. Так, Законом України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» [4] мінімальна заробітна плата встановлена у місячному розмірі – 3723 гривень; у погодинному розмірі – 22,41 гривні.

Отже, розмір заробітної плати працівника за повністю виконану місячну (годинну) норму праці не може бути нижчим за розмір мінімальної заробітної плати і має дорівнювати з 01.01.2017 року 3200 грн.

Якщо нарахована заробітна плата працівника, що виконав місячну норму праці є нижчою за встановлений законодавчо розмір МЗП, то роботодавець здійснює доплату до рівня мінімальної заробітної плати, яка виплачується одночасно з виплатою заробітної плати щомісячно [10].

У разі укладення трудового договору про роботу на умовах неповного робочого часу, а також при невиконанні працівником у повному обсязі місячної (годинної) норми праці мінімальна заробітна плата виплачується пропорційно до виконаної норми праці.

Для забезпечення розміру мінімальної зарплати враховуються:

1. Основна зарплата, зокрема винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці за тарифними ставками (окладами), відрядними розцінками та посадовими окладами.

2. Доплати і надбавки до тарифних ставок (окладів) за:

- суміщення професій (посад);
- розширення зони обслуговування або збільшення обсягу робіт;
- виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника;
- інтенсивність праці;
- керівництво бригадою;
- високу професійну майстерність;
- класність водіям (машиністам) транспортних засобів;
- високі досягнення в роботі;
- виконання особливо важливої роботи на певний строк;
- знання і використання в роботі іноземної мови;
- допуск до державної таємниці;
- дипломатичні ранги, персональні звання службових осіб, ранги державних службовців, кваліфікаційні класи суддів;
- науковий ступінь;
- за роботу у святкові і вихідні дні тощо.

3. Премії (щомісячні, квартальні тощо) і винагороди, у тому числі за вислугу років, які мають систематичний характер.

4. Винагороди за підсумками роботи за рік, щорічні винагороди за вислугу років [10].

Складові заробітної плати, які не враховуються до мінімальної заробітної плати, наведено у таблиці

1.

Таблиця 1.

Виплати, які не включають у суму зарплати для порівняння з мінзарплатою [6]

№ з/п	Види виплат
1	Виплати перераховані с ст. 3 ¹ Закону про оплату праці
	- доплата за роботу в несприятливих умовах праці та підвищеного ризику для здоров'я (наприклад, доплата за роботу в шкідливих умовах праці за умовами атестації робочого місця);
	- доплата за роботу в нічний час;
	- доплата за роботу в надурочний час;
	- надбавка за роз'їзний характер робіт;
	- премії до ювілейних і святкових дат
2	Виплати, нараховані за невідпрацьований час, наприклад:
	відпускні і компенсація за невикористані дні відпусток;
	оплата простою;
	оплата працівникам, які притягуються до виконання державних або громадських обов'язків, якщо вони виконуються в робочий час (наприклад, середня зарплата, що зберігається за період військової служби працівників підприємства згідно зі ст. 119 КЗпП);
	плата за період підвищення кваліфікації;
	інші виплати, нараховані виходячи з середньої зарплати за невідпрацьований час
3	Виплати, які згідно з Інструкцією № 5 [5] не входять до фонду оплати праці, зокрема:
	- лікарняні (оплата перших п'яти днів за рахунок коштів роботодавця і допомога по тимчасовій непрацездатності);
	- допомога по вагітності та пологах;
	- матеріальна допомога разового характеру;
	- вихідна допомога

Отже, вище перелічені виплати не потрібно враховувати у складі загальної суми заробітної плати при її порівнянні з рівнем МЗП. Такі виплати потрібно нараховувати “зверху” мінімального розміру місячної зарплати (3200грн) чи розміру МЗП, що визначений пропорційно до виконаної норми праці [10].

Доплата до рівня мінімальної заробітної плати нараховується у кінці місяця, коли буде відома сума заробітної плати за відпрацьований час. Виплачується мінімальна заробітна плата разом із зарплатою за другу половину місяця.

Доплата до мінімальної заробітної плати враховується при обчисленні середньої зарплати для оплати відпускних, середнього заробітку за час відрядження, оплати за час виконання державних і громадських обов'язків, вихідної допомоги (згідно Порядку № 100 [7]), при обчисленні сум лікарняних та декретних (згідно Порядку № 1266 [8]).

Доплата до мінімальної заробітної плати включається до фонду оплати праці у складі додаткової заробітної плати. Отже, вона включається в суму зарплати для її індексації у разі, якщо у працівника настало право на індексацію.

Розглянемо на прикладі підприємства дотримання нарахування доплати до мінімальної заробітної плати (таблиця 2).

Таблиця 2.

Нарахування заробітної плати підприємства, грн.

№ з/п	Види оплат	Слюсар-ремонтник 2р.	Слюсар-сантехник 2р.	Оператор комп'ютерного набору	Прибиральник територій	Комірник	Вантажник
1	Тариф (оклад)	3220	2920	3000	2820	2960	3120
2	Інтенсивність праці	322	292	300	282	296	312
3	Доплата за вечірні години		64				
4	Доплата за нічні години		248				
5	Премія щомісячна	161	146	150	141	148	156

6	Тимчасова непрацездатність					452	
7	Доплата до мінімальної заробітної плати	20	301	273	480	319	135
8	Всього нараховано заробітної плати	3723	3971	3723	3723	4175	3723

Складено автором

Проаналізувавши нараховану заробітну плату, ми бачимо, що підприємство дотримується виконання законодавчої бази щодо виплати робітникам мінімальної заробітної плати. Зарплата комірника складається із мінімальної заробітної плати 3723 грн. та допомоги з тимчасової непрацездатності 452 грн. Зарплата слюсаря-сантехніка 2 р. складається із мінімальної заробітної плати 3723 грн. та доплати за нічні години 248 грн. Всі інші професії мають однаковий розмір заробітної плати, що дорівнює 3723 грн.

Такі професії, як слюсар-ремонтник, слюсар-сантехник, оператор комп'ютерного набору, потребують відповідної кваліфікаційної підготовки. Інші професії (прибиральник територій, комірник, вантажник) взагалі не вимагають наявності кваліфікації.

Ми вважаємо, що прийнята методика нарахування мінімальної заробітної плати негативно вплинула на престиж кваліфікації праці.

Висновки. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» [3] приведено поняття мінімальної заробітної плати у відповідність до європейської практики та міжнародних норм, зокрема шляхом:

- запровадження нової методології визначення мінімальної заробітної плати (як нижньої межі оплати праці, що гарантується державою);
- встановлення мінімального посадового окладу у розмірі, не меншому від прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на 1 січня календарного року;
- незастосування мінімальної заробітної плати як розрахункової величини при побудові схем посадових окладів, визначенні плати за надання адміністративних послуг, судового збору, суми податків тощо.

Наголосимо, дещо змінилося визначення мінімальної зарплати. Тепер воно не містить уточнення, що це оплата за просту некваліфіковану роботу. До того ж включає більшість доплат, надбавок, інших компенсаційних та заохочувальних виплат.

Запропонована на законодавчому рівні методика нарахування мінімальної заробітної плати стерла межу між кваліфікованими професіями та професіями, що не потребують наявності кваліфікації.

Список літератури.

1. Закон України № 108/95-ВР від 24.03.1995 «Про оплату праці» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>
2. Кодекс законів про працю України: від 10.12.1971 № 322-08 станом на 02.12.2017 [Електронний ресурс]/ Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08/page4>
3. Закон України № 1774-VIII від 06.12.2016 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1774-19/page>
4. Закон України «Про державний бюджет України на 2018 рік» від 07.12.2017 № 2246-VIII [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2246-19/print>
5. Інструкція зі статистики заробітної плати, затверджена наказом Держкомстату України від 13.01.2004 № 5 - [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04>
6. Соломіна М. «Трудова» доплата до мінзарплати: деталі / М.Соломіна // Бухгалтер 911. – 2017. - № 4. – С. 14
7. Порядок обчислення середньої заробітної плати, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 08.02.1995 № 100 - [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/100-95>
8. Порядок обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 26.09.2001 № 1266 - [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-p>
9. «Нове визначення поняття «мінімальна заробітна плата» з 2017 р.» - [Електронний ресурс] // Бухгалтер 24 // Режим доступу: <https://www.buh24.com.ua/nove-viznachennya-ponyattya-minimalna-zarobitna-plata-z-2017-r/>
10. «Доплата до МЗП: розбираємо по полічках» [Електронний ресурс] // Головбух // Режим доступу: <https://www.golovbukh.ua/article/6987-doplata-do-mzp-rozbiramo-po-polichkam>

References.

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1995), The Law of Ukraine “On labour payment”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80> (Accessed 24 March 1995).
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (1971), “Labor Code of Ukraine”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08/page4> (Accessed 02 December 2017).
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine “On amendments to some legislative acts of Ukraine”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1774-19/page> (Accessed 06 December 2016).
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), “On the State Budget of Ukraine for 2018”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2246-19/print> (Accessed 07 December 2017).
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), “The Instruction on salary statistics, approved by the order of the State Statistics Committee of Ukraine”, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04> (Accessed 13 January 2004).
6. Solomina, M. (2017), *Trudova doplata do minzarplaty* [Labour supplement to the minimum wage], Bukhhalter 911, Kyiv, Ukraine. – 2017.
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (1995), “The procedure for calculating the average salary, approved by the decision of the Cabinet of Ministers of Ukraine”, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/100-95> (Accessed 08 February 1995).
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), “The procedure for calculating the average salary (income, money supply) for the calculation of payments for compulsory state social insurance, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine”, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-p> (Accessed 26 September 2001).
9. “A new definition for "minimum wage" since 2017”, *Bukhhalter* 24, available at: <https://www.buh24.com.ua/nove-viznachennya-ponyattya-minimalna-zarobitna-plata-z-2017-r/>
10. “Supplement to the Minimum Salary: as clear as possible”, *Holovbukh*, available at: <https://www.golovbukh.ua/article/6987-doplata-do-mzp-rozbiramo-po-polichkam>

Стаття надійшла до редакції 16.01.2018 р.